

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СУЧАСНОЇ ФІЛОСОФІЇ УПРАВЛІННЯ

А. А. Мельниченко

*Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут», Київ, Україна
melnichenkot@ukr.net*

У статті автор обґрунтовує необхідність розробки теоретичних засад сучасної філософії управління з огляду на динамічні процеси суспільного розвитку. Зокрема йдеться про важливість філософського теоретичного обґрунтування процесів децентралізації управління в Україні. Автор робить спробу узагальнити підходи до розуміння філософії управління як галузі філософського знання. В статті наголошується про неприпустимість зведення філософії управління до теорії управління, кібернетики або синергетики. Крім того, в роботі виділені американська, китайська, японська, західноєвропейська та радянська традиції в філософії управління. Побіжно зупинившись на інших, окрема увага приділена китайській традиції філософського осмислення проблем управління, заснованій на органіцизмі, та радянській, заснованій на марксизмі. Розглядаючи управління як суспільне відношення автор відстоює позицію щодо необхідності забезпечення суб'єкт-суб'єктних управлінських відносин на противагу суб'єкт-об'єктному підходу в управлінні. В статті йдеться про проблемне поле філософії управління, яке перетинається з іншими науковими дисциплінами: соціальною філософією, соціологією, теорією управління, психологією, політологією тощо. Предметом філософії управління автор вказує основні поняття, закономірності, принципи й методи управління, на основі яких функціонують і розвиваються соціальні системи будь-якого рівня.

Підсумком статті є настанова щодо необхідності дослідження проблем управління в контексті сучасного прочитання концепції наукового управління соціальними процесами, яка корелює з концепцією сталого розвитку суспільства.

Ключові слова: філософія управління, управлінська діяльність, управлінські відносини, сталий розвиток суспільства, наукове управління суспільними процесами.

THEORETICAL PRINCIPLES OF MODERN MANAGEMENT PHILOSOPHY

A. Melnychenko

*National Technical University of Ukraine
«Kyiv Polytechnic Institute», Kyiv, Ukraine
melnichenkot@ukr.net*

In the article the author substantiates necessity of developing the theoretical principles of modern philosophy of management in view of dynamic processes of social development. Particular the importance of philosophical theoretical justification decentralization of governance process in Ukraine. The author attempts to synthesize approaches to understanding the philosophy of management as a field of philosophical knowledge. The article emphasizes the inadmissibility construction management philosophy to the management theory, cybernetics or synergy. In addition, the work marked American, Chinese, Japanese, Western and Soviet tradition in management philosophy.

A cursory focusing on others, focuses on the Chinese tradition of philosophical reflection problem management based on organicism and Soviet, founded on Marxism. Looking at management as a social relation author defends stance on the need to ensure subject-management relations as opposed to subject-object approach to management. In the article it comes to problem field management philosophy, which intersects with other scientific disciplines: social philosophy, sociology, theory of management, psychology, political science and more. The subject of management philosophy author specifies basic concepts, laws, principles and management practices on which operating and developing social systems of any level. The result of the article is a proposal concerning the necessity to study the problems of governance in the context of modern interpretation of the concept of scientific management of social processes, which correlates with the concept of sustainable development.

Keywords: philosophy of management, management activity, management relations, sustainable development of society, scientific management of social processes.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Сучасне глобалізоване суспільство – це складна соціальна система, яка характеризується динамічністю змін. Зокрема, ускладнюється структура та функції одних соціальних підсистем і, в свою чергу, редукуються та нівелюються функції інших підсистем. Соціальна структура сучасного суспільства, поміж іншого, формується під впливом бурхливого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, які не останнім чином впливають і на спрямованість суспільного поступу. Очевидно, що мета і характер управління на всіх рівнях соціальних систем не залишаються незмінними, вони визначаються рівнем розвитку суспільства, себто рівнем розвитку продуктивних сил та виробничих відносин. Економічні та політичні події в Україні останніх двох років, які враз отримали світовий резонанс, засвідчили актуальність проблеми забезпечення адекватного управління суспільними процесами та системами. Крім того, навіть так звані розвинуті суспільства на початку нинішнього століття стали свідками безпрецедентних проблем, вирішення яких потребує більшого потенціалу, ніж той, яким володіють традиційні інститути управління.

Термінологічний блок «децентралізація державного управління» протягом 2014–2015 рр. лунав щодня з вуст мало не кожного політика, журналіста та представників так званого експертного співтовариства. Звичайно, проведення децентралізації державного управління і передача значної кількості повноважень «на місця» справа важлива і можлива. Проте, саме поняття «децентралізації управління» повинне отримати якісне наукове обґрунтування, вірне розуміння і раціональне застосування. На сьогоднішній день вказане питання набуває суто політичного і відверто спекулятивного забарвлення, хоча мало б розглядатися системно, з урахуванням історичного та економічного контекстів, інакше кажучи – діалектично. Саме тому й актуалізується проблема недостатності адекватних філософських підходів до вирішення проблеми управління. Платонівська настанова – «управляти державою повинні філософи, бо їх любов до мудрості й справедливості та інтелектуальна чесність є запорукою для ухвалення справедливих рішень», – сьогодні має не завжди позитивний відтінок, з огляду на кризу сучасного філософського знання.

Метою даної статті є спроба охарактеризувати концептуальний статус сучасної філософії управління в багатоманітні її історичних та теоретико-методологічних аспектів.

Наукова розробка проблем, пов'язаних з управлінням та його науковою рефлексією вже тривалий час здійснюється як вітчизняними, так і закордонними вченими. Згадування про окремі сторони управління соціальними системами можна знайти в найдавніших історичних документах, починаючи з творів Платона й Аристотеля, міркувань Конфуція та Сюнь Цзи, і закінчуючи найсучаснішими монографіями і підручниками з менеджменту, публічного адміністрування чи державного управління. Зокрема, значну увагу для дослідження сутності управління приділено в працях Адама Сміта і Роберта Оуена. Доволі чітку і повну характеристику причин виникнення управління і розподілу ролей суб'єкта і об'єкта дав А. Сміт. В своїй статті «Управління як предмет філософського аналізу» В. Мірзоян, згадуючи про увагу філософів до проблем управління, акцентує увагу на тому, що засновник наукового управління Фредерік Уінслоу Тейлор (якого філософом назвати важко) розглядав і оцінював свою систему зовсім не як певну технологію або форму господарювання, а саме як «нову філософію» [16].

Певні спроби систематизації концепцій управління виникли на початку 19-го століття. Так, відомий французький мислитель, один із засновників утопічного соціалізму, Анрі Сен-Сімон неодноразово ставив питання щодо методологічних аспектів управління. Він, вважав, що на зміну системи управління людьми і системи панування прийде система адміністрування, система управління речами [20, 60].

Доволі суперечливим і цікавим було ствердження протофілософії управління у вигляді тектології як всезагальної організаційної науки О. Богданова. Адже, з одного боку, деякі критики тектології розглядали її як окремих філософський напрям заснований на емпіріомонізмі і махізмі, а з іншого – сам О. Богданов обґрунтовуючи тектологію дещо відмежовувався від філософії, водночас, керуючись філософськими засадами формування своєї теорії. Він писав, що «Тектологію не варто змішувати з філософією ... Загалом, в міру свого розвитку тектологія повинна робити зайвою філософію, і вже з самого початку стоїть над нею, поєднуючи з її універсальністю науковий і практичний характер» [5, 140–141]. Він вважав, що філософські ідеї не можуть бути перевірені дослідним шляхом, наприклад «філософський експеримент» в розуміння О. Богданова є цілком неприродним поєднанням понять. У свою чергу, для тектології постійна перевірка її висновків дослідним (досвідним) шляхом обов'язкова. Заради справедливості відзначимо, що О. Богданов, вказував на те, що «в своїй об'єднуючій роботі філософія неодноразово випереджала широкі наукові узагальнення; самий яскравий приклад – ідея незнищенності матерії та енергії. У цьому сенсі філософія є і предтечею тектології» [5, 141]. Багато дослідників сьогодні вважають, що тектологія О. Богданова стала попередницею та базисом цілої низки наукових напрямів: кібернетики, теорії систем, теорії управління, синергетики тощо.

Важливими для розвитку науки управління і, відтак, філософії управління, стали дослідженнями західних науковців Ф.У. Тейлора, А. Файоля, Г. Емерсона, Г. Черча, Л. Урвіка, М. Вебера, Е. Мейо, Ф. Ротлісбергера, К. Георга та багатьох інших.

РЕЗУЛЬТАТИ ТЕОРЕТИЧНОГО АНАЛІЗУ ПРОБЛЕМИ

Управління є внутрішньо іманентним суспільству на будь-якому щаблі його розвитку, що зумовлено суспільним характером праці людей та її розподілом. Проблеми управління вивчаються в межах різних наукових напрямків: кібернетики, соціології управління, теорії управління, економічної науки, правої науки, психології тощо. Але саме філософська наука, маючи серед інших на озброєнні діалектичний метод, може найбільш адекватно осягнути проблеми управління як на глобальному, так і на локальному рівнях: на рівні суспільства, держави, галузі, колективу тощо. Адже саме діалектичний метод при дослідженні систем управління базується на принципах об'єктивності, системності, цілісності, розвитку, суперечливості, тобто на тих принципах, які дозволяють охопити усе різноманіття проявів управлінських взаємодій у їх взаємозв'язку та мінливості. Тому формування нової філософії управління як метатеорії управління є вкрай важливим завданням сучасної наукової думки, адже «методологічна роль філософії управління надважлива для «примирення» інтересів, з одного боку – теоретичного прогресу менеджменту і, з іншого – вимог практики управління» [16].

Як методологічну альтернативу діалектичному підходу окремі науковці пропонують синергетичний підхід осягнення управлінських проблем. Так, Г. Касперович вважає, що «синергетична концепція соціального управління базується на поняттях самоорганізації, відкритих систем, нелінійності, незворотності, біфуркаційності, важливої ролі випадковості, кризи, хаосу, малих впливів (флуктуацій) в соціальних явищах та системах» [12, 189]. Проте, на наше переконання, синергетичний підхід в кращому разі є конкретизацією діалектичного підходу і претендувати на статус окремого філософського методу не може.

Звичайно ж, існує певний скептицизм щодо необхідності «залучення» філософії до вивчення окремих питань управлінської діяльності. Цей скептицизм ґрунтується на тому, що існують спеціально-наукові дослідження, які повністю вичерпують проблемне поле управління. Важко з цим погодитися, адже, як влучно зазначає дослідник Філіппов Г.Г. «причина падіння престижу філософської методології ... пов'язана перш за все, з недостатньою чіткістю і визначеністю філософської епістемології, відсутністю бажаного інструменталізму в філософських рекомендаціях та рецептах. Між тим, продуктивна роль філософії і для конкретного наукового дослідження і для практичної діяльності, у тому числі – управлінської, є цілком реальною» [22, 168].

В першу чергу, важливою є відповідь на питання: що являє собою філософія управління? Адже засилля публікацій з назвами на кшталт: філософія управління льотною діяльністю, філософія управління мотивацією праці, філософія управління інформаційною безпекою надзвичайно сильно заплутують не тільки обивателя, але й досвідчених дослідників. В цьому сенсі існує багато цікавих підходів, які дисонують між собою. Як вважають автори книги «Філософія управління: проблеми і стратегії»: «мета філософського осмислення управління - побудова його «диспозитиву», в сенсі, наданому цьому терміну Фуко і його послідовниками» [23, 9].

Цікавими видаються дослідження щодо перспектив інституціалізації філософії управління В.Дієва, який робить спробу окреслити розуміння самої філософії управління. Так, під останньою він розуміє систему узагальнюючих суджень філософського характеру про предмет і методи управління, їх місце серед інших наук і в системі наукового знання в цілому, пізнавальній і соціальній ролі управління в сучасному суспільстві» [11, 6]. Разом з тим, понятійний блок «судження філософського характеру», який займає центральне місце у вказаному визначенні є дещо розмитим і ускладненим для розуміння. При цьому більш чіткіше автор характеризує філософію управління через її функціональне навантаження, а саме покликання дати філософський синтез знань про управління і запропонувати методологію дослідження цього феномена.

Висловимо переконання, що філософію управління жодним чином не можна зводити до теорії управління, яку, зазвичай, представляють як акумульовані і логічно впорядковані знання, що являють собою систему принципів, методів і технологій управління. Справді, теорія управління має міждисциплінарний характер і здебільшого зорієнтована на вирішення практичних завдань. Але вона, на відміну від філософії управління, не має загальнометодологічного характеру і зазвичай не враховує історичний контекст розвитку суб'єкта і об'єкта управління. Крім того, філософія управління містить світоглядні та теоретико-пізнавальні засади осягнення управлінської діяльності. Більше того, філософія виконує роль обґрунтування теоретичних конструкцій і моделей управління, робить ширшим його когнітивні ресурси й пізнавальний горизонт [21, 7].

Важливим є те, що філософія управління інтегрує в собі логіко-гносеологічні, теоретико-методологічні, аксіологічні, праксеологічні засади дослідження управлінської діяльності. Завдяки

цьому, філософія управління однорівнево співвідноситься з іншими філософськими напрямками як етика, філософія політики, соціальна філософія, філософія права тощо.

Філософія управління, незважаючи на всезагальний, методологічний характер рефлексії управлінської діяльності може мати виражені національні особливості. Умовно можна виокремити принаймні американську, китайську, японську, західноєвропейську та радянську традиції в філософії управління. Як вважає Х. Батхурел, «особливості концепцій філософій менеджменту в різних країнах обумовлені тим, що вони відображають національні інтереси і потреби, а також інтереси і потреби організації та особистості, оптимальність їх визначення, шляхи і механізми їх реалізації» [1, 83].

Безсумнівно, на становлення американської філософії управління мала вплив філософія прагматизму (У. Джемс та Дж. Дьюї), в межах якої відстоювалася позиція щодо розгляду філософії як методу вирішення практичних проблем, з якими стикається суспільство у різні конкретно-історичні періоди свого розвитку. У свою чергу, західноєвропейська філософія управління заснована на теоретичних підходах М. Вебера, комунікативної теорії Ю. Габермаса, К.-О. Апеля та інших. Філософія управління в Японії зазнала впливу як конфуціанства, так і марксизму, тому сьогодні в відомі різні підходи: від практико-орієнтованої філософії Кайдзен до гуманістичних принципів філософії Дайсаку Ікеди

Надзвичайно цікавою є китайська традиція філософських розвідок у царині управління, з її антропоцентричністю та раціональним характером. Ще одна характерна риса китайської філософії управління – це догматизація конфуціанства. Ідея єдності та гармонії природи й людини, що пронизує всю конфуціанську та даосистську метафізику, знаходить своє відображення і у трактуванні управління: «управляти людьми, за китайськими поняттями, – все одно що управляти водним потоком: не потрібно докладати зусиль для того, щоб змусити воду текти в тому напрямку, куди вона прагне за своєю природою, але горе тому, хто спробує перепинити їй шлях» [14, 51]. Ключовою у китайській філософії управління була проблема пошуку й обґрунтування найоптимальніших форм організації суспільного життя, а саме – проблема того, які суспільно значущі особисті якості повинні мати ті, хто управляє, і ті, ким управляють, щоб в країні панували порядок та спокій. На думку окремих дослідників китайської традиції управління (зокрема В. Полікарпов), в основі управління китайським соціумом і функціонування держави покладені принципи органіцистської філософії, чим і пояснюється незвичайна стійкість китайської цивілізації. По суті, в китайській філософії робиться натяк на те, що управління повинне бути формою професійної діяльності. Варто відзначити, що доволі систематизовано особливості китайської філософії управління представлені професором В. Малявіним в книзі «Китай керований» [15].

Радянська філософія управління була представлена дослідженнями В. Афанасьєва, Д. Гвішиані, Н. Бозова, А. Бєлих, С. Вишневецького, Ю. Волкова, Б. Гаєвського, О. Дейнеко, П. Лебедєва, А. Кулініченка, К. Мурзова, В. Павлова, Г. Попова, та інших. Дослідження вказаних авторів базувалися на потужній методологічній базі марксистської філософії, хоча К. Маркс та Ф. Енгельс не створили цілісної філософії управління. Базисом управлінської концепції марксизму є вчення К. Маркса про суспільно-економічні формації, яке дає змогу охопити весь комплекс суспільних процесів та явищ. Засновники історичного матеріалізму продемонстрували, що саме в «рамках» суспільно-економічної формації, в суспільній системі одним з найбільш важливих елементів є управлінські відносини. Управлінські відносини у К. Маркса розглядалися як «необхідний момент будь-якого способу виробництва». Враховуючи те, що К. Маркс був першим, хто показав все загальність процесів управління в суспільстві та можливість перетворення стихійного управління в наукове, важливим здобутком його послідовників-представників радянської філософії управління є обґрунтування необхідності формування так званого наукового управління суспільними процесами з урахуванням закономірностей суспільного розвитку. Крім того, варто згадати і кібернетичний напрямок в радянській науці про управління, який першу чергу пов'язаний з іменем В. Глушкова. Перший директор Інституту кібернетики своїми науковими здобутками, що випереджали час, заклав фундамент для здійснення ефективного та раціонального управління навіть на загальнодержавному рівні. Тому й не дивно, що його наукова спадщина стала об'єктом досліджень саме фахівців суспільних наук.

В Україні також з'явилася певна традиція філософського осмислення проблем управління. Зокрема, важливими і цікавими у сенсі систематизації філософських концепцій управління є дослідження Ю. Бєх, яка є одним з провідних дослідників проблем управління різного типу складними системами (біологічними, соціальними, технічними тощо) [3]. Відомою серед дослідників стала концепція антропосоціального управління суспільством, автором якої є Г. Дмитренко.

Останнім часом на пострадянському науковому просторі з'явилася ціла низка публікацій, які передбачають розгляд проблем становлення і розвитку філософії управління. Йдеться про праці І. Богачека [4], В. Павлова [18], А. Вілінова [7], В. Розіна і Л. Голубкової [9] та інших.

Формування гуманістичної концепції управління невідворотно пов'язане з дослідженням проблем творчості, особливо в контексті підходу, запропонованого вітчизняним філософом Б. Новиковим. В цьому напрямку в царині філософії є певні напрацювання, зокрема російський дослідник проблем управління А. Вілінов запропонував своє бачення «місця і ролі творчості в діяльності людей і колективів, в соціальному управлінні, зв'язку і розмежування процесів управління і творчості, можливості застосування методів науково-технічної творчості при управлінні соціальними системами для повнішого вивільнення енергії співпраці, довіри, поваги до творчих здібностей людини на науковій основі [7].

Значна кількість дослідників звертає увагу на суб'єкт-об'єктному трактуванні управління, на кшталт «управління суспільством – це цілеспрямований процес або діяльність, що полягає у впливі однієї суспільної системи (суб'єкта управління) на іншу (об'єкт управління) з метою забезпечення єдності всього суспільства в цілому як головної умови його існування, стійкого функціонування і розвитку [6]. Наша позиція полягає у необхідності філософського обґрунтування становлення суб'єкт-суб'єктного типу управлінських відносин, що в перспективі забезпечить поступ до формування системи дійсного самоуправління. Дослідник В. Тарасенко в статті «Філософія управління як спалах сенсу» доволі прогресивно формулює своє бачення управління як здатність суб'єкта цілеспрямовано конструювати і розвивати іншого суб'єкта або себе [6, 167]. Хочемо наголосити, що «прогресивність» (незважаючи на постмодерністський стиль автора) полягає у натяку на суб'єкт-суб'єктному характері управлінських відносин.

Вважаємо неприпустимим звуження предметного поля філософії управління, яка покликана виконувати загальнотеоретичну та методологічну роль по відношенню до адекватної рефлексії управлінської діяльності. Проте сьогодні існують окремі дослідження, які редукують філософію управління до компоненти менеджерської науки. Так, Р. Власов та С. Метельов вважають, що «філософія управління є сферою сучасного менеджменту, головною теоретичною основою якої є міждисциплінарний науковий підхід ... Головною методологічною основою філософії управління є синтез класичного менеджменту, сучасної філософії та теоретичної соціології, спрямований на аналіз соціокультурного поля внутрішнього і зовнішнього середовища організації, місця і ролі людини, керованого та керуючого в цьому полі» [8, 25–26]. Вказані автори зводять управлінську діяльність на рівень конкретної організації, проте філософія управління виконує методологічну роль як для мікро-, так і для мезо- чи макрорівня управлінських відносин.

Відповідаючи на питання про труднощі пошуку єдиних філософських основ менеджменту Л. Бессонова виділяє два моменти: «По-перше, філософія прагматизму і емпіризму, покладена у фундамент американських теорій і концепцій менеджменту, звужує можливості створення методологічної основи для розробки загальної теорії. Європейська ж наука, що володіє більш сильною філософською позицією, не має такого багатого емпіричного досвіду в області менеджменту, як США. По-друге, що особливо важливо, вплив науково-технічного прогресу [2].

ВИСНОВКИ

Предметне поле філософії управління варто характеризувати через призму галузей філософського знання: гносеології, онтології, антропології, етики, соціальної філософії тощо. В цьому сенсі можна погодитися з думкою Л. Тутова, який переконаний, що «сучасна філософія вивчає управління в кількох аспектах: по-перше, як галузь знання – епістемологічний аспект, по-друге, як вид людської діяльності – праксеологічний аспект, по-третє, як сукупність правил, норм, якими керуються люди в прагненні до благ – аксіологічний аспект, по-четверте, роль і місце людини в управлінні – антропологічний аспект; по-п'яте, методологічний аспект – сукупність інструментів, які використовує управління для отримання знання і його систематизації» [21]. На наш погляд, філософія управління має своїм предметом основні поняття, закономірності, принципи й методи управління, на основі яких функціонують і розвиваються соціальні системи будь-якого рівня.

Перспективи формування новітньої філософії управління повинні враховувати принцип дійсного гуманізму, адже «гуманізація суспільної свідомості в світі управління призвела до переносу акцентів в філософсько-методологічному аналізі управлінської діяльності з технічних та інформаційно-кібернетичних аспектів управління в сферу людського виміру» [19, 172]. Адже управління повинне забезпечувати досягнення фундаментальних інтересів суспільства і його гуманістичного поступу.

Важливість розгляду проблем формування філософії управління посилюється саме актуальністю та невідворотністю модернізаційних процесів у суспільстві, в першу чергу необхідністю створення умов для забезпечення сталого розвитку суспільства. В цьому контексті, вважаємо за

доцільне розробку сучасної філософської інтерпретації концепції наукового управління суспільними процесами, що відповідатиме «духу» концепції сталого (стійкого) розвитку суспільства. Саме така інтерпретація є перспективним завданням нових філософських пошуків у царині проблем управління.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Батхурел Х. Г. Некоторые вопросы методологии исследования философии менеджмента нового столетия / Х. Г. Батхурел // Известия ИГЭА. – 2011. – № 1 (75). – С.83–86.
2. Бессонова Л. А. Философские аспекты теории и практики менеджмента [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.tisbi.ru/science/vestnik/2005/issue3/Philos_Manag1.html).
3. Бех Ю. В. Філософія управління соціальними системами / Ю. В. Бех. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2012. – 623 с.
4. Богачек И. А. Философия управления: очерки профессионального управленца / И. А. Богачек. – СПб. : Наука, 1999. – 229 с.
5. Богданов А. А. Тектология : (Всеобщая организационная наука) : в 2-х кн. : кн. 1 / Редкол. Л. И. Абалкин (отв. ред.) и др. / Отд-ние экономики АН СССР. Ин-т экономики АН СССР. – М. : Экономика, 1989. – 304 с.
6. Булак А. Г. Феномен управления в историческом процессе : Автореф. дисс. ... канд. филос. наук : 09.00.11 – Социальная философия. – Красноярск, 1999. – 22 с.
7. Вилинов А. М. Управление социальными системами на основе творчества : монография / А. М. Вилинов – М. : Изд-во РИИС, 2001. – 261 с.
8. Власов Р. Г., Метелёв С. Е. Аналитическая философия управления: методология : монография / Р. Г. Власов, С.Е. Метелёв. – Омск : Издательство Наследие. Диалог-Сибирь, 2005. – 377 с.
9. Голубкова Л. Г. Философия управления : монография / Л. Г. Голубкова, В. М. Розин. – Йошкар-Ола : Марийский государственный технический университет, 2010. – 608 с.
10. Диалектика познания сложных систем / Под ред. В. С. Тютютина. – М. : Мысль, 1988. – 316 с.
11. Диев В. С. Философия управления : проблемы, подходы, тенденции / В. С. Диев // Вестник Новосибирского государственного университета. Серия : философия. – 2011. – Т.9. – № 1. – С. 5–15.
12. Касперович Г. И. Философско-синергетическая парадигма социального управления / Г. И. Касперович // Проблемы управления. – № 1 (26). – 2008. – С. 186–189.
13. Кулинченко А. В. Управление и организация : социально-философский анализ : Автореф. дис. ... канд. филос. наук : 09.00.01, Институт философии. – М., 1990. – 29 с.
14. Малявин В. В. Конфуций / В. В. Малявин – М. : Мол. гвардия, 1992. – 335 с.
15. Малявин В. Китай управляемый. Старый добрый менеджмент / В. В. Малявин. – М. : Европа, 2007 – 304 с.
16. Мирзоян В. А. Управление как предмет философского анализа / В. А. Мирзоян // Вопросы философии. – 2010. – № 4. – С. 35–47.
17. Муравьев И. В. Управление как предмет социально-философского анализа : дисс. ... канд. филос. наук : 09.00.11. – М., 2007. – 152 с.
18. Павлов В. П. Философские основания менеджмента (деятельностный подход) : Дис. ... канд. филос. наук: 09.00.11. – Казань, 2004. – 159 с.
19. Поляков В. Г. Человек в мире управления / В. Г. Поляков. – Новосибирск : «Наука», 1992. – 185 с.
20. Сен-Симон А. Избранные сочинения : в 2-х т. – Т. 1. – М. –Л. : Издательство Академии Наук СССР, 1948. – 468 с.
21. Тутов Л. А. На пути к философско-методологическому осмыслению теории управления / Тутов Л. А. // Государственное управление. Электронный вестник. – 2007. – № 11. – Режим доступа : http://e-journal.spa.msu.ru/uploads/vestnik/2007/vipusk_11._ijun_2007_g./tutov.pdf
22. Филиппов Г. Г. Философские вопросы нефилософских наук, или О пользе философии для отраслевых научных исследований и для подготовки управленческих решений / Г. Г. Филиппов // Научные труды Северо-Западной академии государственной службы. – СПб. : Изд-во СЗАГС, 2010. – С. 165–180.
23. Философия управления : проблемы и стратегии / Рос. акад. наук, Ин-т философии ; Отв. ред. В.М. Розин. – М. : ИФРАН, 2010. – 347 с.

REFERENCES

1. Batkhurel, Kh. G. (2011) Nekotorye voprosy metodologi issledovaniia filosofii menedzhmenta novogo stoletia. Izvestiia IGEA, № 1 (75), 83–86.
2. Bessonova, L. A. Filosofskie aspekty teorii i praktiki menedzhmenta. Access mode : http://www.tisbi.ru/science/vestnik/2005/issue3/Philos_Manag1.html.
3. Beh, Ju. V. (2012) Filosofija upravlinnja social'nymy systemamy. Kyi'v : Vydavnyctvo NPU im. M. P. Dragomanova.
4. Bogachek, I. A. (1999) Filosofii upravleniia : ocherki professional'nogo upravlentsa. Sankt-Peterburg : Nauka.
5. Bogdanov, A. A. (1989) Tektologija: (Vseobshchaia organizatsionnaia nauka). v 2-kh kn. : Kn. 1. Otdelenie ekonomiki AN SSSR. Institut ekonomiki AN SSSR. Moskva : Ekonomika.
6. Bulak, A. G. (1999) Fenomen upravleniia v istoricheskom protsesse. Avtoreferat dissertatsii ... kandidata filosofskikh nauk: 09.00.11 – Sotsial'naia filosofii. Krasnoiarsk.
7. Vilinov, A. M. (2001) Upravlenie sotsial'nymi sistemami na osnove tvorchestva. Monografiia. Moskva : Izdatel'stvo RIIS.
8. Vlasov, R. G., Metelev, S. E. (2005) Analiticheskaia filosofii upravleniia : metodologii. Monografiia. Omsk : Izdatel'stvo Nasledie. Dialog-Sibir'.
9. Golubkova, L. G. (2010) Filosofii upravleniia: monografiia. Ioshkar-Ola : Mariiskii gosudarstvennyi tekhnicheskii universitet.
10. Dialektika poznaniia slozhnykh sistem (1988). Pod redaktsiei V. S. Tiukhtina. Moskva : Mysl'.
11. Diev, V. S. (2011) Filosofii upravleniia: problemy, podkhody, tendentsii. Vestnik Novosibirskogo gosudarstvennogo universiteta. Seriya: filosofii, T. 9,1, 5–15.
12. Kasperovich, G. I. (2008) Filosofsko-sinergeticheskaia paradigma sotsial'nogo upravleniia. Problemy upravleniia,1 (26), 186–189.
13. Kulinchenko, A. V. (1990) Upravlenie i organizatsiia: sotsial'no-filosofskii analiz : Avtoreferat dissertatsii ... kandidata filosofskikh nauk : 09.00.01 Institut filosofii. Moskva.
14. Maliavin, V. V. (1992) Konfutsii. Moskva : Molodaia gvardiia.
15. Maliavin, V. (2007) Kitai upravliaemyi. Staryi dobryi menedzhment. Moskva : Evropa.
16. Mirzoian, V. A. (2010) Upravlenie kak predmet filosofskogo analiza. Voprosy filosofii, 4, 35–47.
17. Murav'ev, I. V. (2007) Upravlenie kak predmet sotsial'no-filosofskogo analiza: dissertatsiia... kandidata filosofskikh nauk : 09.00.11. Moskva.
18. Pavlov, V. P. (2004) Filosofskie osnovaniia menedzhmenta (deiatel'nostnyi podkhod) : Dissertatsiia. ... kandidata filosofskikh nauk: 09.00.11. Kazan'.
19. Poliakov, V. G. (1992) Chelovek v mire upravleniia. Novosibirsk: Nauka.
20. Sen-Simon, A. (1948) Izbrannye sochineniia v 2-kh tomakh, T.1. Moskva-Leningrad : Izdatel'stvo Akademii Nauk SSSR.
21. Tutov, L. A. (2007) Na puti k filosofsko-metodologicheskomu osmysleniiu teorii upravleniia. Gosudarstvennoe upravlenie. Elektronnyi vestnik, 11. Access mode : http://e-journal.spa.msu.ru/uploads/vestnik/2007/vipusk_11._ijun_2007_g./tutov.pdf
22. Filippov, G. G. (2010) Filosofskie voprosy nefilosofskikh nauk, ili o pol'ze filosofii dlia otraslevykh nauchnykh issledovaniia i dlia podgotovki upravlencheskikh reshenii. Nauchnye trudy Severo-Zapadnoi akademii gosudarstvennoi sluzhby. Sankt-Peterburg : Izdatel'stvo SZAGS,165-180.
23. Filosofii upravleniia: problemy i strategii (2010) Rossiiskaia akademiia nauk, Institut filosofii; Otvetstvennyi redaktor V.M. Rozin. Moskva : IFRAN.

Стаття надійшла до редакції 10.03.2015 р.